

TEXT LENKA VRTÍŠKOVÁ NEJEZCHLEBOVÁ
FOTO RADEK CIHLA, TOMÁŠ GRIM

Tomáš Grim Koukat, kde co lítá

Je sice machr přes kukačky, při rozhovoru jsme však vzali letem světem – obrazně i doslova – ptáky všeho druhu. Mluvili jsme o vrabcích, kteří se sami nalodili v Německu a dopluli až do Austrálie, o špačkovi zahradníkem, bažantovi z čínského dovozu a o tom, jak chutná papuchalk.

R

olik řečí ptáků znáte?

Tolikrát jste ptáčkařem! Nemám to spočítané, ale dost. Stovky rozhodně, většinou těch tropických. Hodí se to, protože většinu ptáků v přírodě člověk neuvidí, jsou hodně nenápadní a ani zkušené oko ornitologa či ptáčkaře mnohé z nich nezahledne. Nicméně poučené ucho je uslyší a rozezná. Teď sedíme v hospodě, ale kdybychom seděli venku, můžu takhle popíjet pivo a radostně zahlaholit: „Ha, šoupálek! Brkoslav! Krutihlav!“

A nejsou tihle běžní ptáci pro vás nezajímaví?

Naopak! Píšu takový ptačí seriál do časopisu Naše příroda, zrovna má vyjít díl o pěvušce. Nezajímavý pták?

Vzhledově velká nuda, to jo. To byste ale koukala, jaký má sexuální život! Ani slyšet rehka tady v parku není žádná objevná věc, ale když nějaký u nás běžný, až „šuntovní“ druh uslyšíte na zajímavém místě, třeba v tropech nebo na izolovaném ostrově v oceánu, to je jinačí kafe. Nedávno jsem v Botswaně uslyšel budnička většího. Doma bych se ani neohlédl, ale tam! Dojde vám totiž, co musel uletět. Jaký výkon podal. Pták maximálně deset centimetrů dlouhý, vážící ani ne deset gramů, a uletěl deset tisíc kilometrů.

To je kabrňák!

A jaký! Představte si budnička, jak zimuje v savaně vedle lvů, gepardů a slonů – a pak letí na daleký sever a na jaře hnízdí tady v Praze nebo až někde ve Finsku. Je fantastické, co to zvíře dokáže, obletí půl zeměkoule. Už sám o sobě ten fyzický výkon je neuvěřitelný a pak to, že je schopný zvládnout takové klimatické extrémy a všemožné nástrahy na cestě.

Dokážete třeba napodobit jeho zpěv?

To by neuměl ani „zlatý slavík“. Ale mám návrh: pustím vám nahrávku, když vy jeho zpěv dokážete přepsat do not, já to zazpívám! Ovšem kam se budniček hraje na sedmihláska, ten totiž umí napodobit desítky různých zvuků a hlasů, má virtuózní projev. Nebo rákosník zpěvný, na pohled si asi nedovedete představit nudnějšího ptáka. Druh, který bych asi podle vzhledu nepoznal, protože mám snížený barvocit, je strašně podobný rákosníkovi obecnému, vlastně jsou kluci skoro stejní. Ale jak otevřou zobák, hned je lze odlišit. Ten obecný zpívá fajně, ale zpěvný, to je jiný level! Zimuje v jižní Africe a hnízdit lítá sem k nám, má neuvěřitelně pestrý zpěv, jsou v tom desítky, nebo spíš stovky různých motivů. A víte, co se zjistilo? Že se to v podstatě učí během cesty. Dělá zastávky a odposlouchává, co slyší v okolí. Pak tady z nějakého kopřiviště slyšíte cvrlikání a ono je to vlastně céděčko z cesty Afrika–Česko. Virtuózní interpretace. Napodobuje desítky jiných ptáků, snad přes padesát.

Kolikrát za život tuhle dlouhou cestu vlastně absolvuje?

To je otázka. Průměrné dožití těchto malých ptáků je pár let, dva roky, možná trochu víc. Ale vtip je v tom průměru. U ptáků je obrovská úmrtnost mláďat, kolem hnízd číhá tolik predátorů, že až polovinu mladých zhruba do dvou týdnů po vyvedení něco sežere. Přitom dospělci se klidně můžou dožít i pěti šesti let. Je to podobné, jako když se říká, že na přelomu devatenáctého a dvacátého století byl průměrný věk čtyřicet let. Kojenecká úmrtnost je v tomhle případě analogická.

Na to je potřeba udělat medián.

Dejte mi index, píši vám výborně, studentko! Je ale vtipné, že to nikdo nedělá. Všichni vědí, že to je blbě, že takhle ta statistika nemá žádnou výpovědní hodnotu, ale stejně se pořád používá průměr.

Zmínil jste Botswanu. Tam jste byl pracovní?

Ne, tam jsem se jen tak plácal s dalekohledem kolem krku.

To přece taky souvisí s vaší prací, ne?

Ne, to s ornitologií nemá nic společného.

„Kdyby totiž neexistovaly zákony, tak první věc, co biolog udělá, je, že bude přesně takové pokusy dělat – třeba vysadí kosa na Novém Zélandu.“

Copak ornitolog nekouká po ptáčích?

Když budu koukat na hvězdy, dělá to ze mě astronoma? Těžko. Podobně i samo koukání na ptáky není ornitologie. Laik si myslí, že ornitolog je pán v maskáčových hadrech, který se plácá někde kolem rybníka nebo po lese, na krku se mu bimbá dalekohled, v kapse má lahváče nebo placatku a kouká po ptáčích. Jenže tohle je „ptáčkaření“ – birdwatching –, na které vědec ornitolog nemá v práci čas. Tedy pokud se bavíme o posledních třech dekádech. Ještě tak v osmdesátých letech si byli laik a odborník v mnohém podobní. Laik si svá pozorování zapsal do nějakého sešítku a ornitolog sepsal odbornějším jazykem články do vědeckého časopisu, ale jinak to bylo většinou podobné.

Ted' veškeré poznatky o ptactvu získáváte pomocí analýzy DNA?

Časem to tak možná i bude. Hrůza. DNA, statistika, počítání a složitosti, a nůžky mezi laikem a vědcem v ornitologii se otevřely během pár desítek let více než předtím za dvě stě let ne. Dnes tam není prakticky žádný překryv. Když jdu do terénu dělat ornitologii, většinou si ani nenosím dalekohled, na ptáčkaření není čas.

Takže nakonec závidíte amatérským ptáčkařům, kteří si o víkendů zajdou jen tak do krajiny s dalekohledem na krku? Kolik jich rádově je? A čím to, že ptáci baví tolik lidí?

Závidím jen trochu, taky ptáčkařím, i když spíš v tropech než u nás, a opeřence ve volném čase fotím. Tipl bych, že u nás jsou ptáčkaři rádově tisíce, postižených je hodně, ale jen

pár desítek magorů jako třeba já dělá ptačí vědu. A proč jde o tolik rozšířený zájem? Proč se tak houfně nepozorují savci? Schválně, kolik jste dnes viděla savců?

Dost kusů, ale od jednoho druhu. Samé psy. Je fakt, že ptáků jsem dnes zahlédla – a hlavně ráno slyšela – mnohem víc.

Tak vidíte. Totiž slyšíte. Opeřenci jsou nejnapadnější velká zvířata, a pokud zrovna nepůjdete kanálem, tak i ve městě uvidíte a uslyšíte nejvíce druhů ptáků. Je jich všude dost, jsou pestří – když nepočítám úhápečka (*univerzální hnědý pták, Grimova oblíbená zkratka, pozn. red.*), ti jsou vzhledově nudní, ale mnozí z nich zase překrásně zpívají. Mozart prý choval špačka, který ho dokonce inspiroval k nějakým skladbám. Ptáci jsou s lidmi od nepaměti, jsou zachyceni už na pravěkých skalních malbách.

Co tedy ornitolog v terénu dělá?

Když se vypravuju do terénu, balím hromadu kamer, zápisníků a měřidel.

A sady na odběr DNA? Vytíráte ptáčkům zobáčky?

Kdepak. Normálně do nich vrážíme jehly a sajeme z nich krev na DNA a další materiál na analýzy. Ale to je menší část naší práce. Jinak provádíme měření. Měříme nohy, zobák, křídla...

Šuplerou?

V tom byl učiněn další zásadní pokrok. Místo mechanické máme šupleru digitální. Vidíte, že se ornitologie posouvá milovými kroky.

Tak zpět do Afriky. V Botswaně jste si volnočasové ptáčkaření dopřál?

Tam byla mým jediným cílem kochačka. Ostatně to byla moje soukromá cesta, ne pracovní. Žádný ptáčkař nepůjde do terénu proto, aby tam něco vybádal. V roli ptáčkaře jdu taky jen relaxovat, i když se stane, že u toho jako vedlejší produkt občas něco malého „objevím“.

Touláte se savanou?

V autě. Není radno z něj vystupovat, i tak musíme podepsat revers, že jsme tam na vlastní nebezpečí, kdyby nás něco sežralo. Vystupujeme jen občas a zatím dobrý.

Takže ptáčkaření z auta? Je to vůbec ono?

Náhodou to je super, i když se to na první pohled nezdá. Třeba na focení je to často lepší, v autě se dostaneme ke zvířatům blíže, než kdybychom šli pěšky, a taky máme větší šanci, že to přežijeme. Na auta je tamní fauna zvyklá, je to pro ně jen obří šutr, který se shodou okolností hýbe, kutálí se po takové rýze na zemi, což je zas pro člověka cesta. Autem můžeme přijet k nějakému ptákovi nebo ke lvovi i na metr.

Řekněte, kdy vás naposledy pokálel pták?

To se děje běžně, když se jim hrabu v hnízdě, to mláďata řádí a kaďí.

Zkoušel jste někdy z ptačích exkrementů něco „vyčíst“?

Myslel jsem, že by leccos vyčíst šlo, jednou jsem dokonce poslal nějaké vzorky kolegovi do Francie, aby udělal rozbor, ale je z toho úplné hovno... Ztratil je.

Ale to je selhání lidského faktoru.

Neříkejte, že z hovínek nejde zjistit něco zajímavého.

Nepřipomínejte mi traumata z mého badatelského dětství. Kvůli své diplomce jsem se o něco takového pokoušel. Našel jsem v hovínkách mláďat rákosníka obecného osmapadesát mravenčích nožiček. Jenže je to z deseti mravenců, nebo z padesáti? No, entomolog ze mě asi už nebude. I když – díky exkrementům jsme loni přišli na jednu zajímavou věc o kukačkách. Dlouho se myslelo, že kukaččí mládě nemůže přežít na rostlinné potravě, ale pak jsme ve Finsku objevili mláďata, která kadila modře.

Nevědomí adoptivní rodiče je krmili borůvkami?

Přesně tak. Kukajdy rostly jen malinko hůř než na hmyzí dietě, ale normálně přežily a z hnízd rehků vylétly. Dokonce žraly i mladé ještěrky! To bylo proti všemu, co se dosud psalo. Ale otočme list, ať nekecáme jen o hovínkách.

Co přeskočit na jiný kontinent? Vy jste byl i na Antarktidě. Myslela jsem, že tučňáci nejsou tak úplně váš obor.

Ale ptáci to jsou – ptačích druhů je v Antarktidě pět a půl, mají však neuvěřitelnou biologii, jeden lepší než

Prof. TOMÁŠ GRIM (44)

● Jako kluk chtěl studovat astronomii, ale zvítězila biologie. U diplomové práce si zvolil téma „potrava rákosníka obecného“ a vyrazil za ptáčky do terénu. „Šel jsem k hnízdu, prodíral se rákosím... V Lednici, u Mlýnského rybníka, severozápadní cíp. Čtyři mláďátka, každé něco přes gram. A pak jedno, které na první pohled vážilo víc než ta všechna dohromady a mělo červený zobák. Kukačka! Hýčkaný vetřelec, jak to krásně pojmenoval můj kamarád fotograf. A byl jsem lapen.“

Od šestnácti let píše popularizační články o přírodě a přednáší pro veřejnost. Procestoval 70 zemí sedmi kontinentů, pozoroval asi čtyři tisíce ptačích druhů. Bádá převážně o vztazích mezi kukačkou a jejími hostiteli, o stěhování ptáků do měst a ptačích invazích v různých zemích celého světa. Mimo jiné je spoluautorem knihy o kukačce *The Cuckoo: The Uninvited Guest (Kukačka: Nezvaný host)*, která vyšla loni. Britský časopis BBC Wildlife ji vyhlásil Knihou měsíce a získala i cenu Kniha roku (2. místo), kterou každoročně uděluje British Trust for Ornithology a časopis British Birds.

Vystudoval zoologii na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně a na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, kde pak na katedře zoologie učil dalších patnáct let: zoologii obratlovců, zoogeografii, úvod do studia biologie a další předměty. Letos však letitou kantorskou krizí a „vyhoření“ vyřešil odchodem ze školství.

Je svobodný, bezdětný. Volný jako pták, jak sám říká.

Sexuální zvrhlík
pěvuška modrá (Irsko)

„Pomocník“ světového
zemědělství špaček obecný (USA)

Dálkový letec budiček větší
na zimovišti (Botswana)

Mládě kukačky
po vyvedení
z hnízda, pod ním
„recyklované“
borůvky (Finsko)

„Ptačí ‚osobnost‘
je velký šlágr
ornitologických
bádání
posledních let,
skutečně se tomu
i v odborných
článcích říká
personalita.“

Pěvecký virtuos
sedmihlásek hajní na
zimovišti (Botswana)

druhý. Docela mě mrzí, že jsem neviděl tučňáka kroužkového. Jindy nelituju, že něco nevidím, ale tam už se v životě nedostanu... Tučňáci obecně jsou fascinující. Ty kolonie, desettisíce tučňáků. Jako byste koukala na fanoušky Rolling Stones na Strahově. **Ale ve fraku!** Slušňáci. Jistě. A jsou srandovní. Jen aby si nějaký tučňák nestěžoval, musíme být korektní a dát si pozor na jazyk. Nejsou... řekněme... příliš obratní. Co chvíli sebou nějaký sekne, zakopávají úplně nesmyslně na rovince, přepadávají z útesů. Utkvěla mi scénka z největší tučňáčí kolonie na světě v Punta Tombo v Argentině, je tam skoro dvě stě tisíc tučňáků. Jeden

Tučňáci uzdičkoví
(Jižní Shetlandy)

si tam tak opilecky balancuje na okraji útesu, je jasné, že gravitace to musí vyhrát. Vyhrála. Skupinka turistů vyjekne... a tučňák jen v klidu dopadne dolů na skálu, otřepe se a jde zase dál. Na první pohled takový legrační roztočilý tvorové, ale tučňák je neuvěřitelně brutální zvíře.

V jakém slova smyslu?

Třeba ti antarktičtí žijí v nejextrémnějších podmínkách, jaké na Zemi jsou. Led, mráz, víchr. Hnízdí na sněhu nebo na holých kamenech. Vládne tam lítý boj o přežití, běžně vidíte tučňáka s vytrženým kusem masa z těla, potkal zřejmě tuleně nebo lachtana, který ho rafl, ale tučňák jde dál. A chaluhy, ne ty rostliny, ale takový drsní racci,

žerou tučňáčí mláďata, scény jako z hororu, slétají se i k porodům tuleňů a žerou ještě za tepla jejich plodové obaly. Je to drsné prostředí, je síla vidět to bez filtrů našeho sterilního vyumělkovaného světa. Úžasní jsou i buňáci – ptáci, které pojmenovali námořníci, když viděli, co dovedou v bouřce. To můžou být obří, pěti-metrové vlny, všichni mají co dělat, aby nepřelétli přes palubu, buňák zakotví ve vzduchu nad námi a kouká, „stojí“ na jednom bodě, jako by neplatily fyzikální zákony. Prodejte auto a barák a jedte se tam podívat.

Kolik druhů ptáků jste v životě viděl a zaznamenal?

Asi čtyři tisíce druhů, což je víc než třetina světového počtu. Alespoň podle oficiálního žebříčku je to nejvíc, co který Čech celosvětově „ulovil“.

Poměřují si ptáčkaři vzájemně svoje „bird-listy“?

A jak... Tak jako v každém oboru mezi sebou kluci „pindíkaři“, holek je mezi ornitology a ptáčkaři podstatně méně. Však jsem si teď taky zapindíkařil. Rád bych ale řekl, že i mezi amatérskými zájemci o ornitologii jsou lidé, kteří cíleně pomáhají skutečnému výzkumu, bez nich by dnešní ornitologie nebyla tam, kde je. A nakonec, i při úplně obyčejném toulání a koukání po ptáčích se dá najít něco, co má užitek i pro vědu a poznání.

Vám se něco takového povedlo s jistým ptákem jménem háčkozobec černohrdlý. Jste první na světě, kdo popsal a vyfotografoval jeho hnízdo.

Je to tropický pták a o těch máme pořád hrozně málo informací – pokud to tedy nejsou ptáci, kteří létají hnízdit do Evropy, pak ale stejně víme většinou jen to, jak se chovají tady. V evropských lesích není hnízdo ptačího druhu, jež by už někdo v minulosti nepopsal. Ptáky, kteří se vyskytují u nás, máme zmáknuté, víme, jak vypadají jejich vejce, jak dlouho trvá, než se vylíhnou mláďata, jak dlouho je dospělci krmí, ale u řady tropických ptáků tyhle nezákladnější informace často chybějí. To hnízdění háčkozobce je spíš taková kuriozita, kterou

dávám k dobru třeba na přednáškách, když posluchačům říkám, že se hodí být v přírodě stále ve střehu a taky je dobré si k tomu, co v ní můžete potkat, něco naštudovat – jinak vlastně ani nevíte, na co koukáte, jestli je to zajímavé, nebo dokonce nové. Dělali jsme tehdy výzkum v Peru, Ekvádoru a Kolumbii, srovnávali jsme ekologii původních lesů a plantáží eukalyptů (v Jižní Americe a v Africe se – často i v místech, kde bývaly původní pralesy – vysazují plantáže nepůvodních druhů, jako jsou borovice nebo eukalypty, kvůli těžbě dřeva, pozn. red.). Plantáže jsou vůbec ekologický průšvih jako hrom, biodiverzita dostává na frak, žijí tam převážně jen nějaké šuntovní druhy, všechno, co bylo zajímavé, se vytrácí, až na výjimky.

A tou byl i háčkozobec?

Našli jsme hnízdo a v něm dvě vejce. Nafotil jsem to. Dál jsem to na místě neřešil, tenhle druh není žádná vzácnost, tak mě ani nenapadlo, že koukám na hnízdo, které vlastně ještě nikdo neviděl. Doma jsem prohledal literaturu a k mému překvapení veškeré informace v kapitole „hnízdni biologie“ zněly „data chybějí“. Takže takový malý objev, ale až z mnoha takových objevů se dá dělat ornitologie. **Víte, co mi pořád připadá vtipné? Že jsou ptáci přímými potomky dinosaurů.**

Jo, je to úžasné. Stačí dát krmítko na balkon nebo na zahradu, a můžete koukat na dinosaura, nemusíte do žádného dinoparku! Ale vážně, když se v muzeu podíváte na kostru nějakého menšího dinosaura, tak byste možná nepoznala, že to není kostra většího ptáka. Nakonec to nepoznali ani dávní muzejníci, když koukali na archeopteryxe.

Jste příznivcem krmítek?

Proč ne. Myslím, že si tak člověk vytváří pozitivní citový vztah k ptákům i ke krajině, k přírodě obecně. Jen je srandovní, jak lidi občas říkávají: „My máme přes zimu na krmítku na zahradě jednoho hejlíčka, on je tam celou zimu a my jsme ho pojmenovali Karlíček.“ No, nerad jim kazím radost, ale

těch hejlíčků se jim tam nejspíš střídá tak pět denně. Můj kamarád jednoho takového okroužkoval, druhý den tam seděl další hejl bez kroužku, tak ho zase okroužkoval... až jich nakonec bylo přes osmdesát! Ono to vypadá, že tam je pořád ten samý, ale málokdy je to pravda. „Máme na zahradě pět let stejného kosa a už známe ty jeho návyky.“ Pardon, ale chová se prostě jako každý jiný kos, skáče po trávníku, klove do hlíny, hledá červy. Hlubší individualitu bych v tom nehledal.

Mají ptáci vůbec individualitu?

Zní to jako pustý antropomorfismus, ale překvapivě mají! Ptačí „osobnost“ je velký šlágr ornitologických bádání posledních let, skutečně se tomu i v odborných článcích říká personalita. Jako u lidí – jedna sýkorka je ve společnosti průraznější, drzejší, agresivnější, více vyžaduje nové podněty; jiná soudružka je submisivní puška, novinkám se vyhýbá. Tyhle personality mají asi dost zásadní význam i pro evoluci různých druhů, ale zatím je výzkum v plínkách. Osobnost opeřence ale jen tak okometricky (přibližně, od oka, pozn. red.) neodhadneme. Dokud ta zvířata nechytíme, nezměříme nebo neoznačíme vysílačkou, tak o nich nic pořádně nevíme, všechno jsou to jen naše domněnky. Dnešní technologie nám ale umožňuje nahlédnout do života zvířat naprosto bezprecedentně.

Dříve se spoléhalo jen na kroužkování.

Okroužkovány jsou z celého dvacátého století miliony ptáků. Mně připadá fascinující příběh kroužkování kukaček. Během minulého století jich ornitologové – profici i amatéři – okroužkovali dvacet tisíc. V celé Evropě. A není to jen tak. Už jen najít kukačku dá dost práce, vytipovat hnízdo, ve kterém je. Kroužek nelze dát na čerstvě vylíhnuté mládě, musí se počkat, až má tak dva týdny. Takže ornitolog najde hnízdo s kukačkou, ale čtrnáct dní čeká a doufá, že mláďata nevyžere kuna nebo sojka. Což se tak v polovině případů stane. Tipněte si, kolik z těch dvaceti tisíc okroužkovaných mláďat se našlo na zimovišti v Africe? Dvě.

MEZI ČTYŘMA OČIMA

Před rokem a půl jsem vyrazila na sraz s profesorem Grimem, abychom si popovídali o kukačkách. Po dvou hodinách fascinujícího vyprávění o tomto svérázném vetřelci v cizích hnízdech se však řeč stočila k osobnějším tématům a vznikl až tragikomický rozhovor o neukotveném životě unaveného vědce a vyhořelého vysokoškolského pedagoga, v němž veřejně prohlásil, že ve školství končí... A pak opravdu skončil. Když jsme potom v dalším rozhovoru do úmoru probírali jeho důvody a vznikla „kritika českého školství“, slíbili jsme si, že do roka a do dne spolu uděláme čistě ptačí rozhovor, hlavně pro radost. Právě ho čtete. Tomáš Grim už mi nepřípadal ani vyhořelý, ani unavený, některá rozhodnutí jsou v životě zjevně osvobozující.

Slyšíte správně. Našla se dvě. Mrtvá. Nejspíš střelená nějakým domorodcem. A to je v praxi nulový výsledek, protože z toho nemůžeme vůbec nic vyvodit. Kudy kukačka letěla? Letěla potmě, za světla? Dělal pauzy? Jak velké? Ale i v tom našťestí věda pokročila. Dnes můžeme ptáky sledovat třeba díky satelitu.

Znáš to z projektu Čápi s baňžky. Ptákovci se na záda nasadí mikro-navigace, která vysílá signál, a přes satelit lze sledovat jeho let. Je to tak? Je. My jsme je s kolegy z Finska, Norska, Švédska a Dánska nasadili třinácti mladým finským kukačkám. Většina to do Afriky nedala, ale jednu se nám povedlo sledovat až do Angoly. Vzorrek v počtu jedna sice není v biologii žádná sláva, ale v tomhle případě to byl přelom, protože je to vůbec první kukaččí mládě, u kterého je doloženo, kam, kdy a kudy přesně letělo. Víme, že letí samo, letí v noci, Saharu přeletí na jeden zátah. Takže z jednoho mláděte víme víc než z dvaceti tisíc za celé století předtím. Tohle srovnání myslím dobře vystihuje, že dnešní

věda nám umožňuje dozvědět se věci, o nichž se generacím vědců předtím mohlo tak nanejvýš zdát. A představte si, že se mládě vylíhne a bez jakékoli mapy, navigace, bez souřadnic doletí nějakých deset tisíc kilometrů.

Čím se řídí?

Nevíme. Asi v tom hrají roli hvězdy a geomagnetismus, kukačka tu „mapu“ možná geneticky dědí... Ale to je otázka pro další zkoumání.

A je šance, že mládě na zimovišti potká své rodiče?

Pokud víme, tak kukačky jsou autisté – na zimovištích si jde každá po svém. Samice své potomky nikdy neuvidí.

Kousky některých ptáků jsou opravdu neuvěřitelné. Když jsme si naposledy povídali, zmínil jste rákosníka, který je schopen žít v českém rákosí, a jeho blízký příbuzný žije v bambusu na Tahiti, na ostrově tisíce kilometrů vzdáleném od pevniny. Nejspíše tam sám doletěl. Jaké další ptačí historky máte v portfoliu?

Skutečně pozoruhodné jsou příběhy ptáků, které někde mimo kontext vy-

sadil člověk. To se tak probudíte na Novém Zélandu, dál od nás už to ani nejde, a ze zahrady slyšíte kosa a pěnkavu a drozda a pěvušku a stehlíka.

Přivezli je tam kolonizátoři?

Ano. Například špačka tam prý vysadili kvůli zemědělství, aby se stal živým insekticidem. To je zrovna u špačka výborný nápad!

Zvlášť vinice skvěle pohlídají, jak to známe z jižní Moravy!

Přesně. Ta je pak úplně čistá! Špaček je vysazený a usazený všude. V Jižní Americe, v Africe, Austrálii a ve východní Asii, ale největší škody asi páchá v Severní Americe. Téma ptačích invazí mě hrozně baví. Kdyby totiž neexistovaly zákony, tak první věc, co biolog udělá, je, že bude přesně takové pokusy dělat – třeba vysadí kosa na Novém Zélandu a bude sledovat, co se stane. Teď by mě za to ale zavřeli. Díkybohu naši předkové nedbali na nějakou etiku nebo zákony, na konci devatenáctého století dokonce existovaly takzvané aklimatizační společnosti, jež do kolonií dovážely evropské druhy rostlin a živo-

čichů a bylo to vnímáno jako bohulibá činnost, ochrana zemědělství a estetická záležitost. Kosa a drozdy a další druhy tam kolonisté vysazovali i proto, že se jim prostě stýskalo po domově. V USA dokonce existoval projekt, že tam vysadí všechny druhy ptáků, které zmiňuje Shakespeare. Lidí jsou magoři, tohle se našťestí nepovedlo. Ty příběhy jsou někdy hodně legrační. Třeba hrdlička zahradní se do USA dostala, když kdosi vykradl zverimex na Bahamách. Zoufalý majitel potom zbylé hrdličky vypustil, ty přiletěly na kontinent a během dvacet let obsadily celou Severní Ameriku. Dvacet let, to je šílené! Je to nejrychlejší doložené šíření jakéhokoli druhu zvířete. Sto kilometrů za rok! Ale fungovalo a funguje to i naopak, některé exotické druhy se před mnoha staletími dovezly k nám. Vezměte si takového bažanta. Hezký český bažant, ale on je ve skutečnosti z Číny. Kur domácí, tedy slepice, pochází z Malajsie – když tam zajdete do mangrovnickových lesů, rostoucích z moře, tak to tam kokrhá a kvoká. Ale jsou i invaze, za které nemůžou lidi.

Jakého nejzajímavějšího ptáka jste jedl? Loni na Islandu jsem jedl papuchalka. Teď jsem asi ztratil i svou poslední fanynku... Ano, je to ňu ňu zvíře, to chcete pohládit, jako by byl ve fráčku. K tomu ten halucinogenně zbarvený LSD zobáček. Na Islandu je s papuchalkem všechno. Těžítka a jiné nezbytnosti, které si musíte odvézt domů. A kamarádka přišla s tím, že mají v restauraci XY papuchalka. Neodolal jsem. Ona to psychicky nedala, jen si povzddechla „pufi, pufi...“ – Puffinus je latinsky papuchalk. **Jaké to bylo?** Mám tady ještě uloženou SMS, kterou jsem tehdy

poslal kamarádovi: „Sytě červené libové maso, zvěřinová chuť, s nádechem do jater, vynikající, doporučuji!“

Nevyšloučí vás za takový „kanibalismus“ z České společnosti ornitologické?

Ten kamarád byl shodou okolností jejím zaměstnancem. A víte, co mi odpsal? „Na Island se taky chystám!“ Přírodu je třeba poznávat všemi smysly. ■

PLACENÁ INZERCE

naše ZPRÁVY

KAŽDÝ DEN V 18:30

NA TV BARRANDOV

